

יסודות יומא

שיעור שנים עשר

הכניסה לקודש הקדשים

מקורות

- א. ויקרא פרק טז פס' א-ג ופס' יב-יג
- ב. משנה כלים פ"א מ"ט
- ג. ספרא פרשת אחרי מות פרשה א הל' י
- ד. גמ' מנחות כז: "מחוסרי כפרה... אל לאו דוקא"
- ה. רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ב ה"א-ד
- ו. תוס' מנחות כז: ד"ה להיכל
- ז. סמ"ג לאוין סי' שג "והנכנס להיכל... עבודה מדבר"
- ח. קרן אורה מנחות כז: תוספות בד"ה להיכל
- ט. חידושי הגר"מ והגר"ד הל' עבודת יום הכיפורים פ"ה הכ"ה
- י. מורה הנבוכים חלק ג פרק מה
- יא. ספר החינוך מצוה קפד

ספרא פרשת אחרי מות פרשה א הל' י

מבית לפרוכת - להזהיר על כל הבית. יכול על כל הבית במיתה? תלמוד לומר 'אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות', הא כיצד? אל פני הכפורת במיתה, ושאר כל הבית באזהרה.

סמ"ג לאוין סי' שג

והנכנס להיכל חוץ לקדש הקדשים שלא לעבודה או להשתחויה בין גדול בין הדיוט לוקה ואינו חייב מיתה שנאמר 'אל פני הכפרת ולא ימות' - על קדש הקדשים במיתה ועל שאר הבית בלאו ולוקה אליבא דרבנן בפרק הקומץ רבה. ומה ששינו במסכת תמיד 'בזמן שכהן גדול נכנס להשתחוות' כו', בגמר עבודה מדבר.

קרן אורה מנחות כז: תוספות בד"ה להיכל

שם תוספות בד"ה להיכל כולו כו'. ותי' ר"ת דהשתחוואה צורך עבודה היא, עיין תוסי"ט ז"ל בפ"ז דתמיד במשנה הנ"ל דברי הסמ"ג דלא הותר השתחוואה בהיכל אלא בגמר עבודה, ומסיק שם דמסתברא דכל השתחוואה מותר, מהא דתנן סוף חגיגה (כ"ו ע"ב) דמטבילין הכלים השולחן ומנורה משום כהנים ע"ה שנכנסין להשתחוות ע"ש. ובירושלמי סוף חגיגה (פ"ג ה"ח) משמע דלאו משום כהנים ע"ה הוא דמטבילין, אלא שמא כהן אחד נטמא באיזה טומאה ע"ש. ולפ"ז לא שמענו היתר להשתחוואה גרידא, ועוד דא"כ לקה"ק ג"כ מותר ליכנס להשתחוות, וזו לא מצינו, ובדברי הרמב"ם ז"ל (ה' ביאת מקדש פ"ב ה"ג) מבואר דכהן שנכנס לקה"ק אפילו ביוה"כ כניסה חמישית חייב מיתה, ואי בעינן דוקא עבודה א"ש, דליכא עבודה אלא ד' פעמים ביוה"כ, אבל אם השתחוואה בכלל עבודה

היא אף על גב דאינה מחוייבת, א"כ כי היכי דהותר בהיכל הכניסה להשתחות ה"ג תותר בקה"ק, כיון דבחד לאו כתיבי, ועוד מאי קאמרי רבנן לא ליכתוב מבית לפרוכת ונילף ק"ו מהיכל, הא לא דמי כניסה דהיכל דמותר אפילו להשתחואה לחוד, ומבית לפרוכת לא הותר אלא ביוה"כ לעבודה, ע"כ נראין דברי הסמ"ג ז"ל דלא הותר השתחואה אלא בגמר עבודה, ודו"ק, ועי' בה"ז ז"ל.

חידושי הגר"מ והגרי"ד הלי' עבודת יום הכיפורים פ"ה הכ"ה

האור שמח בהלכות עבודת יוה"כ (פ"ה הכ"ה) נסתפק אם מותר להכנס לקדש הקדשים בתורת ספק כגון שאינו יודע אם כבר קיים איזה עבודה או לא. ויסוד הספק הוא די"ל דגם ספק הוי מתיר ביאה ריקנית והוי ביאה לצורך... אמנם נראה כי היתר כניסה וביאה לקדש הקדשים אינו תלוי כלל בחלות שם צורך, דצורך בתורת חלות היתר ביאה נאמר רק באיסור ביאה להיכל, אבל לא לקדש הקדשים, דשם אפילו ביאה לצורך אינה מותרת. והא ראייה, דהרי פסק הרמב"ם (פ"ב מה' ביאת המקדש ה"ד) דהשתחואה מתרת כניסה להיכל... ומ"מ מבואר שם (ה"ג) דבקדש הקדשים הנכנס אפילו להשתחות חייב, ולכאורה צ"ע מאי שנא. אכן התירוץ הוא דהיכל חלוק הוא מקדש הקדשים ביסוד איסורו והיתירו. דבהיכל חלות שם ביאה ריקנית תלוי בשלא לצורך, וצורך הוא המפקיע של שם ביאה ריקנית. משא"כ בקדש הקדשים דחלות שם ביאה ריקנית לא נאמרה כלל כי אם ביאה שלא לצורך עבודה. והיינו דהמתיר של ביאת כהן גדול ביוה"כ לקדש הקדשים אינו חלות שם צורך, כי אם חלות שם עבודה... וא"כ בכניסה ע"י השתחואה אף דהויא צורך, כיון שאינה עבודה מתרת כניסה. אשר לפי זה נראה לי דבהיכל שיש חלות מתיר של ביאה בתורת צורך, ספק צורך נמי הוי מתיר של ביאה בתורת ודאי, שהספק גופא הוי הצורך, אבל להתיר ביאה לקדש הקדשים, צורך אינו חלות שם, ובעינין דוקא היתר עבודה של ביאה בתורת עבודה להתיר הביאה שם. ובספק הרי גם היתר זה נשאר רק בתורת ספק, ומה יתירו להכנס. והא דע"י מניעת ביאתו יתבטלו שאר העבודות בתורת ודאי, אין זה מתיר את איסור כניסתו לפני ולפנים, דהוי רק לצורך ולא יותר.

מורה הנבוכים חלק ג פרק מה

ומכלל הדברים המביאים להגדיל המקדש ולפארו עד שיגיע לנו יראה ממנו, שלא יבא אליו לא שכור ולא טמא ולא מי שלא רחץ ראשו רצוני לומר פרוע ראש וקרוע בגדים, ושכל עובד יקדש ידיו ורגליו... ואפילו הכהנים ג"כ הכשרים העומדים במקדש מוזהרים משבת בו ומהכנס אל ההיכל בכל עת, ומהכנס לקדשי הקדשים כלל אלא כהן גדול ביום הכפורים ד' פעמים ולא יותר, כל זה להגדיל המקדש.

ספר החינוך מצוה קפד

שלא יכנסו הכהנים בכל עת אל המקדש, אלא בעת העבודה, שנאמר ואל יבא בכל עת. ויזהיר בכאן כהן גדול מהכנס בבית קדש הקדשים, ואפילו ביום הכיפורים, אלא בזמן העבודה, וכן יכנס באזהרה כהן הדיוט מהכנס בהיכל כל השנה אלא בזמן העבודה. ויהיה ביאור ענין המניעה לומר שכל כהן לא יכנס במקום שהוא ראוי אלא בזמן שהוא ראוי להכנס בו, דהיינו בשעת עבודה. ולשון ספרא, ואל יבא בכל עת, זה יום הכיפורים, אל הקדש לרבות שאר ימות השנה. מבית לפרוכת להזהיר על כל הבית, יכול כל הבית במיתה, תלמוד לומר אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות, הא כיצד, אל פני הכפורת במיתה, ועל שאר כל הבית באזהרה. ובגמרא מנחות אמרו זכרונם לברכה על ההיכל בארבעים. משרשי המצוה, שיקבעו המשרתים בנפשותם גדולת המקום ומעלתו, ותהיה יראתו תמיד על פניהם.

בשיעורים הקודמים עסקנו בגורל הנעשה על שני השיעורים. בשיעורים הבאים נעסוק בכניסת הכהן הגדול לקודש הקדשים. כהקדמה לכך נעסוק באיסור הכניסה לקודש הקדשים, וביחס בין איסור זה לאיסור 'ביאה ריקנית' להיכל.

בפרשת אחרי מות מזהירה התורה:

ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת, אל פני הכפרת אשר על הארץ ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת. [ויקרא טז, ב]

בפשטות, אזהרה זו אמורה על קודש הקדשים לבדו: במקום זה שורה השכינה, ובשל כך אסורה הכניסה לשם¹.

הבנה זו משתמעת מדברי המשנה במסכת כלים:

קדש הקדשים מקודש מהם, שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביום הכפורים בשעת העבודה.

[משנה כלים פ"א מ"ט]

אולם, בספרא מבואר כי הכתוב דלעיל אינו מתייחס לקודש הקדשים לבדו, והוא מלמד על איסור 'ביאה ריקנית' גם להיכל:

מבית לפרוכת – להזהיר על כל הבית. יכול על כל הבית במיתה? תלמוד לומר 'אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות', הא כיצד? אל פני הכפרת במיתה, ושאר כל הבית באזהרה. [ספרא פרשת אחרי מות פרשה א הל' י]

לפי דרשה זו, הכתוב מדבר על שלושה מקומות: "הקודש" – ההיכל, "מבית לפרוכת" – קודש הקדשים, ו"אל פני הכפרת אשר על הארון" – מקום הארון. בהתאם לכך, דרשה זו מחלקת כתוב זה לשני חלקים:

- א. "ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת" – איסור כניסה לקודש ולקודש הקדשים.
- ב. "אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות" – חיוב מיתה על הכניסה למקום הארון².

הגמרא במסכת מנחות מביאה בעניין זה מחלוקת תנאים:

וטוהרים שנכנסו לפנים ממחיצתן להיכל כולו בארבעים, מבית לפרכת אל פני הכפרת במיתה. רבי יהודה אומר: כל היכל כולו ומבית לפרכת בארבעים, ואל פני הכפרת במיתה.

[מנחות כז:]

דרשת הספרא זהה לשיטת רבי יהודה, ועל פיה רק כניסה "אל פני הכפרת" גורמת למיתה. לעומת זאת, לשיטת רבנן, גם כניסה לקודש הקדשים גורמת למיתה³.

על כל פנים, לכל דעות התנאים, לא רק הכניסה לקודש הקדשים אסורה, אלא אסורה כל כניסה אל ההיכל שלא לשם עבודה.

¹ לפי זה, אזהרה זו דומה לכתוב "ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן, וכבוד ה' מלא את המשכן" [שמות מ, לה]. כשם שבחונכת המשכן שרתה השכינה בכל המשכן ולכן לא ניתן היה להיכנס אליו, כך השכינה שורה בדרך קבע בקודש הקדשים ולכן אין להיכנס אליו, והכניסה אליו גורמת למיתה.

² שלושת מקומות אלו – ההיכל, קודש הקדשים ומקום הארון – מצוינים בגמ' במסכת ברכות [ל]. "היה עומד בירושלים יכוין את לבו כנגד בית המקדש... היה עומד בבית המקדש יכוין את לבו כנגד בית הכפרת". [ועי' עוד בדברי הרמב"ן בסוף דרשתו לראש השנה: "הדר ירושלים בית המקדש, הדר בית המקדש בית קודש הקדשים, הדר בית קודש הקדשים מקום הכרובים ששם השכינה שורה"].

³ הגמ' [שם] מבארת, כי לשיטה זו הכתוב מחולק באופן אחר: "ואל יבא בכל עת אל הקדש" – כניסה להיכל אסורה; "מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות" – כניסה לקודש הקדשים גורמת למיתה.

הראשונים נחלקו האם מותרת הכניסה להיכל לצורך השתחויה. תוספות מביאים את קושיית רבנו יום טוב מלפנצו על איסור 'ביאה ריקנית' להיכל מהמשנה במסכת תמיד [פ"ז מ"א], בה מבואר שהכהן הגדול היה נכנס להיכל כדי להשתחוות:

הקשה ה"ר יום טוב מלפנצו מהא דתנן בפרק בתרא דתמיד 'בזמן שכהן גדול נכנס להשתחוות לשם, שלשה או חזין בו אחד מימינו ואחד משמאלו ואחד באבנים טובות כו', הגביה לו הפרוכת נכנס והשתחוה ויצא, נכנסו אחיו הכהנים והשתחוו ויצאו'. אלמא להיכל שרו. [תוס' מנחות כז: ד"ה להיכל]

תוספות מביאים את תירוצו של רבנו תם:

ותירץ רבנו תם, דהשתחוואה צורך עבודה היא. [שם]

לדברי רבנו תם, מותרת כניסה להיכל לצורך השתחויה, הואיל "דהשתחוואה צורך עבודה היא". הסמ"ג חולק וסובר כי הכניסה להיכל לצורך השתחויה אסורה:

ומה ששינינו במסכת תמיד 'בזמן שכהן גדול נכנס להשתחוות' כו', בגמר עבודה מדבר.

[סמ"ג לאוין סי' שג]

הקרן אורה מקשה על שיטת רבנו תם המתיר להיכנס לקודש הקדשים לצורך השתחויה:

דאם כן לקודש הקדשים גם כן מותר ליכנס להשתחות, וזו לא מצינו, ובדברי הרמב"ם ז"ל (הל' ביאת מקדש פ"ב ה"ג) מבואר דכהן שנכנס לקודש הקדשים אפילו ביום הכיפורים כניסה חמישית חייב מיתה. ואי בעינן דוקא עבודה אתי שפיר, דליכא עבודה אלא ד' פעמים ביום הכיפורים, אבל אם השתחוואה בכלל עבודה היא אף על גב דאינה מחוייבת, אם כן כי היכי דהותר בהיכל הכניסה להשתחוות הכא נמי תותר בקודש הקדשים, כיון דבחד לאו כתיבי. [קרן אורה מנחות כז: תוס' בד"ה להיכל]

לטענת הקרן אורה, הואיל ודבר ברור הוא שאסורה הכניסה לצורך השתחויה לקודש הקדשים, בהכרח אסורה הכניסה לצורך השתחויה גם להיכל – "כיון דבחד לאו כתיבי".

דברי הקרן אורה מבוססים על הנחה כי איסור 'ביאה ריקנית' להיכל זהה במהותו לאיסור 'ביאה ריקנית' לקודש הקדשים, והחילוק ביניהם הוא בחומרת האיסור בלבד. הגר"ד סולוביצ'ק חולק על הנחה זו מעיקרה:

דהיכל חלוק הוא מקודש הקדשים ביסוד איסורו והיתירו. דבהיכל חלות שם ביאה ריקנית תלויה בשלא לצורך, וצורך הוא המפקיע של שם ביאה ריקנית. מה שאין כן בקודש הקדשים דחלות שם ביאה ריקנית לא נאמרה כלל כי אם ביאה שלא לשם עבודה. והיינו דהמתיר של ביאת כהן גדול ביום הכיפורים לקודש הקדשים אינו חלות שם צורך, כי אם חלות שם עבודה, דגם הביאה עצמה היא מעבודת היום... ואם כן בכניסה על ידי השתחוואה, אף דהויא צורך, כיון שאינה עבודה אינה מתרת כניסה.

[חידושי הגר"מ והגר"ד הל' עבודת הכיפורים פ"ה הכ"ה]

הגר"ד טוען כי איסור 'ביאה ריקנית' להיכל אוסר על ביאה שלא לצורך, וכל צורך מתיר את הכניסה להיכל. לעומת זאת, איסור 'ביאה ריקנית' לקודש הקדשים אוסר על כל ביאה שאינה במסגרת עבודה. מטעם זה, השתחויה, שאינה עבודה אך אינה שלא לצורך, מותרת בהיכל ואסורה בקודש הקדשים⁴.

⁴ דברי הגר"ד אמורים כנגד האור שמח [הל' עבודת יום הכיפורים פ"ה הכ"ה] המסתפק בדין כניסה לקודש הקדשים מחמת הספק: "מי זה מיקרי שלא לצורך או לא". לטענת הגר"ד, צורך מתיר כניסה להיכל אך לא לקודש הקדשים. [כעין זה

נראה שביסוד דברי הגר"ד עומדת הבחנה עקרונית בין שני האיסורים. איסור 'ביאה ריקנית' להיכל הוא מחמת הפגיעה בקדושת המקום הכרוכה בכניסה סתמית, ולכן כל צורך מתיר את הכניסה להיכל. איסור 'ביאה ריקנית' לקודש הקדשים, לעומת זאת, אינו מחמת הפגיעה בקדושת המקום אלא מחמת השכינה השורה במקום. בשל כך, אסורה כל ביאה לקודש הקדשים – גם כאשר יש בה צורך – מלבד ביאה הנעשית בציוויו של מקום כחלק מעבודות היום⁵.

נאמר להעמיק הבחנה זו לאור הכתובים בפרשת אחרי מות. כפי שנאמר בתחילת השיעור, מן הכתובים עולה כי איסור הכניסה "בכל עת" לקודש הקדשים נובע מן השכינה השורה שם:

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן, בקרבנתם לפני ה' וימתו. ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת, אל פני הכפרת אשר על הארן ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת. [ויקרא טז, א-ב]

בשל כך – כפי שראינו בשיעור הראשון [סדר עבודת יום הכיפורים – טעמו ומהותו] – התורה מפרטת מהם המעשים המאפשרים את הכניסה לקודש הקדשים:

בזאת יבא אהרן אל הקדש, בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה. כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף, בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם... ולקח מלא המחטה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטרת סמים דקה, והביא מבית לפרכת. ונתן את הקטרת על האש לפני ה', וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות. [שם, ג-יג]

העבודות המפורטות בכתובים אלו באות על מנת לאפשר את כניסת הכהן הגדול לקודש הקדשים⁶; וכחלק ממגמה זו נדרש הכהן הגדול להיכנס עם קטורת: "וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות" – הקטרת הקטורת בקודש הקדשים היא המונעת את מיתת הכהן הגדול.

אם כן, שונה איסור 'ביאה ריקנית' להיכל ביסודו מאיסור 'ביאה ריקנית' לקודש הקדשים. ההיכל ביסודו ראוי לכניסת בני אדם, אלא שמפאת כבוד ההיכל אסורה הכניסה אליו ללא מטרה. קודש הקדשים, לעומת זאת, הוא מקום בו שורה השכינה; מקום "אש להבת שלהבת" שאדם אינו יכול להימצא בו⁷. כדי לאפשר את ההימצאות במקום השכינה נדרש הכהן הגדול להקדים 'סדר עבודה' מיוחד שיתיר לו את הכניסה לקודש הקדשים, ועל ידו יצא הכהן הגדול "מבית קדשי הקדשים בשלום בלי פגע".

מדברי הרמב"ם עולה שיטה שונה בעניין זה. לעומת הבחנה זו בין איסור הכניסה להיכל לאיסור הכניסה לקודש הקדשים, כותב הרמב"ם במורה הנבוכים:

כותב החזון יחזקאל [יומא פ"ב ה"א], החולק על המנחת חינוך [מצוה קפד אות ב] המתיר כניסה לקודש הקדשים לשם אכילת קדשים].

⁵ הרב מרדכי ברויאר [פרקי מקראות עמ' 331-332] מיישב את קושיית הקרן אורה באופן אחר. הרב ברויאר אינו מחלק בין איסור 'ביאה ריקנית' להיכל ולקודש הקדשים, אלא בין ייעודיהם השונים: ההיכל הוא מקום העבודה, ולכן כל כניסה לשם עבודה מותרת, ובכלל זה השתחויה. קודש הקדשים, לעומת זאת, אינו מקום העבודה אלא מקום השכינה, ולכן אסורה כניסה לשם לצורך עבודה, מלבד עבודות יום הכיפורים המיועדות להיעשות במקום זה.

⁶ בעניין זה דנו גם בשיעור התשיעי [פרו של כהן גדול].

⁷ נראה כי מטעם זה נאמר בויקרא רבה [פרשת אחרי מות פרשה כא ס' יב]: "וכל אדם לא יהיה באהל מועד... אמר רבי אבהו: וכהן גדול לא אדם היה?! אלא כההוא דאמר רבי פנחס: בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים עליו, הדא הוא דכתיב 'כי שפתי כהן ישמרו דעת' וגו'". מדברי המדרש עולה כי הכהן הגדול נכנס לקודש הקדשים כמלאך. מסתבר שדברי המדרש מבוססים על כך שאין מקום למציאות אנושית במקום בו שורה השכינה – "וכל אדם לא יהיה באהל מועד". בשל כך הם מבארים כי הכהן הגדול נכנס לקודש הקדשים כמלאך ה' צ-באות. [להרחבה בהגדרת הכהן הגדול כמלאך בשעת עבודת יום הכיפורים, עי' בשיעור השישי [בגדי זהב ובגדי לבן]].

ואפילו הכהנים גם כן הכשרים העומדים במקדש מוזהרים משבת בו ומהיכנס אל ההיכל בכל עת, ומהיכנס לקדשי הקדשים כלל אלא כהן גדול ביום הכפורים ארבע פעמים ולא יותר, כל זה להגדיל המקדש. [מורה הנבוכים ג, מה]

הרמב"ם כורך בכריכה אחת את איסור הכניסה להיכל ולקדש הקדשים, והוא רואה את האיסור כנובע ממגמה לרומם את המקדש ולייקר אותו, דבר הנעשה על ידי הגבלת היתר הכניסה אליו.⁸

הבנה זו מפורשת בדברי ספר החינוך:

שלא יכנסו הכהנים בכל עת אל המקדש אלא בעת העבודה, שנאמר 'ואל יבא בכל עת'. ויזהיר בכאן כהן גדול מהיכנס בבית קדש הקדשים, ואפילו ביום הכיפורים, אלא בזמן העבודה, וכן יכנס באזהרה כהן הדיוט מהיכנס בהיכל כל השנה אלא בזמן העבודה. ויהיה ביאור ענין המניעה לומר שכל כהן לא יכנס במקום שהוא ראוי אלא בזמן שהוא ראוי להיכנס בו, דהיינו בשעת עבודה... משרשי המצוה, שיקבעו המשרתים בנפשותם גדולת המקום ומעלתו, ותהיה יראתו תמיד על פניהם. [ספר החינוך מצוה קפד]

הרמב"ם וספר החינוך קושרים בין שני האיסורים על בסיס ההבנה שיסוד האיסור הוא הגבלת הכניסה אל הקודש כדי לרומם אותו ולירא ממנו. אמנם, ניתן לבאר את השיטה הקושרת את איסור הכניסה להיכל ולקודש הקדשים באופן שונה. ייתכן ובשניהם יסוד האיסור הוא מחמת הקרבה למקום השכינה, דבר שאין לעשותו אלא בציוויו של מקום. קודש הקדשים הוא עיקר מקום השראת השכינה, בו שוכנת השכינה בדרך קבע, ולכן כניסה לשם שלא ברשות מחייבת מיתה. ההיכל, לעומת זאת, אינו מקום השראת השכינה בדרך קבע, אך הואיל והוא חלק מ"בית ה'", וישנם מצבים בהם השכינה ממלאת את הבית כולו – "וכבוד ה' מלא את המשכן" – אף בו אסורה 'ביאה ריקנית', והנכנס אליו שלא לצורך עבודה חייב מלקות.

בעזרת ה' בשיעור הבא נעסוק בהקטרת הקטורת בקודש הקדשים.

להערות ולתגובות: שלמה ליפשיץ

lshlomo26@gmail.com

השיעור מוקדש לעילוי נשמת רחל בת יצחק וולטרס ז"ל

ולעילוי נשמת אברהם בן צבי פייר ז"ל

⁸ וכן מבואר בדברי הרמב"ם בסוף פרק זה: "וכן פשוט הוא כי הדירוג במעלות, שעשו להר הבית דינים, ולחיל דינים, ולעזרת נשים דינים, ולעזרה דינים, וכך עד קדש הקדשים, כל זה תוספת רוממות והשראת יראה יתרה בלב כל הפונה לשם".